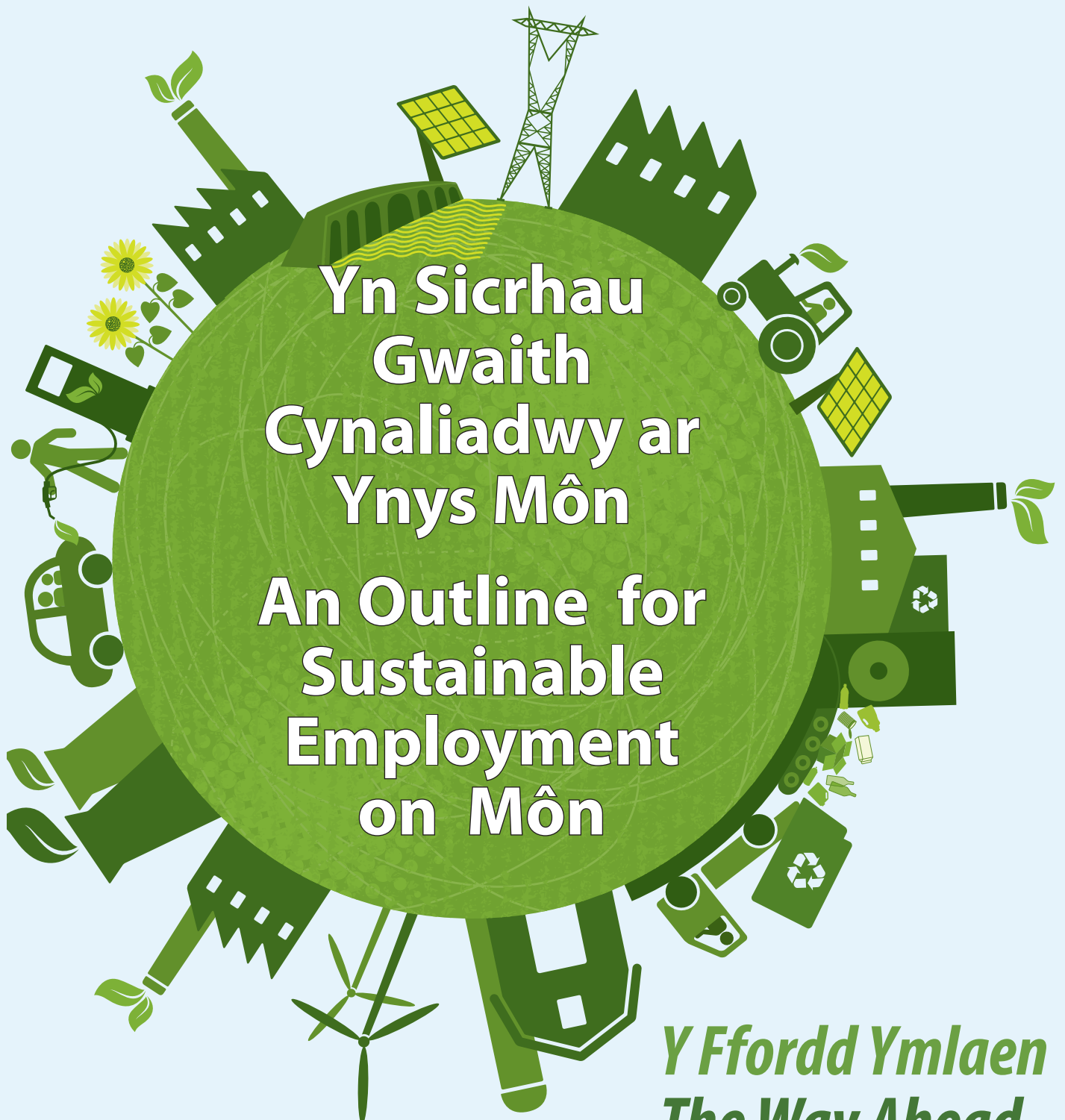

MANIFFESTO MÔN

A MANIFESTO FOR MÔN

**Yn Sicrhau
Gwaith
Cynaliadwy ar
Ynys Môn**

**An Outline for
Sustainable
Employment
on Môn**

*Y Ffordd Ymlaen
The Way Ahead*

A MANIFESTO FOR MÔN

AN OUTLINE FROM 'PAWB' FOR SUSTAINABLE EMPLOYMENT ON MÔN

For those who live on Ynys Môn, one of the most significant debates in recent years has focused on the need for employment on the island and the opportunities offered by the development of 2-3 new reactors at Wylfa. Over the last decade and more, so much emphasis has been placed on Wylfa B as "the way ahead" that, until recently, limited efforts have been made to look at other opportunities for economic development on the island. It is hardly surprising therefore that the public have little confidence that other options for employment are possible.

With the two German companies, RWE and E-ON, having pulled out of their proposed development at Wylfa, there are now real concerns about the emerging vacuum that exists for future work on the island. The decision taken by RWE and E-ON was no surprise to PAWB with all the economic indicators pointing in that direction for some time and particularly so after the implications of the disaster at Fukushima. In the E-ON AGM in 2011, the Chief Executive stated that "there were no definite proposals to invest in new nuclear development" and, more recently, Klaus-Dieter Maubach, one of the Directors of E-ON announced that "investments in the nuclear industry are less attractive than they were". The emerging situation was summarised in the headlines of Germany's main daily newspaper [Sueddeutsche Zeitung - 5/vii/11] "Goodbye - we don't want to (invest) any more". Further, with both RWE and E-ON prohibited from building new nuclear stations in their own country because of the inherent dangers, questions were increasingly being asked about the morality of transferring the same dangers to our shores.

The climate for investment in new nuclear has changed, and especially since the Fukushima disaster, with the result that it is very unlikely that we will see investment in any new development in Wylfa. There will, inevitably, be campaigns to secure new interest in a Wylfa B but they will be unlikely to succeed and we need urgently to consider other possibilities.

MANIFFESTO MÔN

CYFLWYNIAD GAN 'PAWB' I SICRHAU GWAITH CYNALIADWY AR YNYS MÔN

I'r rhai hynny sydd yn byw ar Ynys Môn, un o'r pyncia' sydd wedi hoelio sylw dros y blynyddoedd diwetha' yw'r berthynas sydd wedi ei chreu rhwng yr angen am waith ar yr ynys a'r bwriad oedd i ddatblygu 2-3 adweithydd newydd yn y Wylfa. Mae cymaint o bwyslais wedi eu rhoi ar Wylfa B fel "y ffordd ymlaen" dros ddegawd a mwy gyda'r canlyniad mai prin yw'r ymdrechion sydd wedi bod hyd yn ddiweddar i feddwl am bosibiliada' eraill ar gyfer strategaeth economaidd i'r ynys. Nid yn annisgwyl felly prin hefyd yw hyder y cyhoedd bod na opsiynau eraill ar gael.

Gyda chwmnia' RWE ac E-ON - ill ddau o'r Almaen - wedi tynnu allan o'u bwriad i ddatblygu'r Wylfa, mae na bryder gwirioneddol felly am y gwagle 'gwaith' sydd yn wynebu'r ynys ar gyfer y dyfodol. Doedd penderfyniad RWE ac E-ON ddim yn syndod i PAWB gyda'r arwyddion economaidd yn ei erbyn ers blwyddyn a mwy ac, yn arbennig, ar ôl trychineb Fukushima. Dywedodd Prif Weithredwr E-ON yn eu CCB y llynedd "nad oedd na unrhyw gynlluniau pendant i fuddsoddi mewn datblygiad o'r fath" ac, yn fwy ddiweddar, dywedodd Klaus-Dieter Maubach, un o Gyfarwyddwyr E-ON bod "buddsoddiada' yn y diwydiant niwclear yn llai atyniadol nac y buon nhw". Crynowyd y sefyllfa gyda phennawd ym mhrif bapur dyddiol yr Almaen [Sueddeutsche Zeitung - 5/vii/11] "Hwyl fawr - Dan ni ddim am (fuddsoddi) mwyach". Gyda RWE ac E-ON wedi cael eu gwahardd rhag godi gorsafoedd newydd yn eu gwlad eu hunan oherwydd y peryglon sydd ynghlwm â'r diwydiant, codwyd cwestiwn am foesoldeb trosglwyddo'r peryglon i'n gwlad fach ni ?

Mae'r hinsawdd ar gyfer buddsoddi yn y diwydiant niwclear wedi newid ac, yn arbennig, ers y trychineb yn Fukushima a, fel canlyniad, prin iawn yw'r tebygrwydd o fuddsoddiad arall mewn gorsaf newydd yn yr Wylfa. Bydd na ymgyrchu ond prin iawn yw'r gobeithion a mae'n rhaid felly ystyried posibiliada' eraill.

Ochr yn ochr â cholli hygrededd sydd wedi nodweddu'r agenda niwclear yn ystod y

In tandem with the undermining of confidence in the future of new nuclear build, in recent years there has been a huge growth in the alternative energy sector including the portfolios of RWE and E-ON. Interestingly, the public's opinion reflects this trend. In the only public study to date, completed before the Fukushima disaster, researchers from the Department of Social Sciences at Bangor University found that renewable energy had the support of 74% of the area's population compared with just 25% for nuclear energy.

Unfortunately, and in spite of these findings, governments, both in Westminster and Cardiff Bay, continue to campaign in favour of 'nuclear' energy reinforcing the view that alternative energies are neither practicable either in terms of meeting our energy requirements nor in terms of creating sufficient local employment. As a result, Wylfa B continues to be advocated as a 'ready' answer, a panacea to answer all our problems without serious consideration of the real needs of the local economy or the inevitable 'legacy' and potential dangers of nuclear power.

blynyddoedd diwetha', gwelwyd tyfiant aruthrol yn y diwydiannau ynni amgen gan gynnwys portffolios ynni adnewyddadwy yr un cwmnia' Almaenig sonnir andanyn nhw uchod a mae barn y cyhoedd yn adlewyrchu hyn. Yn yr unig arolwg a wnaed ar y pwnc a hynny cyn trychineb Fukushima, wnaeth ymchwilyr o'r Adran Wyddorau Cymdeithasol, Prifysgol Bangor ddarganfod mai Ynni Adnewyddadwy oedd yn cael cefnogaeth 74% o boblogaeth yr ynys a'r cyffinia' o'i gymharu â 25% ar gyfer ynni niwclear.

Yn anffodus, ac er gwaetha' hyn, o dan arweiniad gwleidyddol i'r gwrthwyneb yn San Steffan, mae'r cyhoedd wedi eu harwain i gredu nad yw'r diwydiannau 'amgen' yn ymarferol bosib' gan na fyddan nhw'n medru cyfarfod ein gofynion ynni a nad ydynt yn mynd i gynnig y gwaith sydd ei angen 'chwaith. Fel canlyniad, mae 'Wylfa B' yn cael ei hyrwyddo fel yr ateb 'parod', y panacea i ateb pob problem heb ystyried gwir anghenion yr economi leol na 'chwaith y 'legacy' a'r peryglon posib'.

THE ISLAND'S FEATURES

Demography

Although the results of the 2011 Census are not yet available, the likelihood is that the island's population will have stabilised following a period of decline. For example, in 1991, the island's population was 68,175. By 2001, with Wylfa at its peak, the population had fallen to 66,829. During this period, whilst many young people left the island, at the same time there was considerable in-migration of many who retired to the area. Beyond the immediate vicinity of the Menai, the level of disability and long-term sickness increases and, in the north of the island, unemployment is at its peak. Some 11% of the island's population live in the 20% most deprived communities in Wales according to the Index of Multiple Deprivation.

Employment

Tourism is the main employer on the island (approx.4000) with the public sector, agriculture and Holyhead port all vital to the economy. In addition, Wylfa today employs roughly 600 people with a further 200 in the community in various support functions. In spite of the fact that Wylfa will no longer produce electricity after 2014 the employment situation at the site will not change significantly for many years as Magnox have confirmed that between 600-700 people will work on the decommissioning process for at least 20 years. Unemployment on the island follows the national pattern with 7.3% of the population or 2,400 without work. The latest figure for registered 'job seekers' was 5.3% with the percentage for young people between 18-24 over 10%. Of interest, the percentage of self-employed stands at 8.9% compared with a national figure of 8.5%.

Language

Unfortunately, the fate of the language showed a decline on the island throughout the last century despite the best efforts of schools and successive government policies. During the period leading to the Second World War, the percentage of the population able to speak

NODWEDDION YR YNYS

Demograffi

Er nad yw canlyniad Cyfrifiad 2011 ar gael eto, y tebygrwydd yw bod poblogaeth yr ynys wedi ei sefydlogi ar ôl cyfnod o ddirywiad. Er enghraifft, yn 1991, poblogaeth yr ynys oedd 68,175. Erbyn 2001, a'r Wylfa yn dal yn ei anterth, roedd y boblogaeth wedi gostwng i 66,829. Yn ystod y cyfnoda' hyn, gwelwyd llawer o allfudo gan bobl ifanc a chryn fudo i mewn i'r sir, yn benna' gan bobl oedd am ymddeol yn yr ardal. Heibio glannau'r Fenai, ar yr ynys mae'r lefel anabledd a salwch tymor hir ar ei gwaetha' ac, yng Ngogledd yr ynys mae diweithdra ar ei uchaf. Mae 11% o boblogaeth yr ynys yn byw yn yr 20% o gymunedau mwya' amddifad yng Nghymru yn ôl y Mynegai Amddifadedd Lluosog.

Cyflogaeth

Prif gyflogwr yr ynys yw'r diwydiant twristiaeth (tua 4000) gyda'r sector cyhoeddus, amaethyddiaeth a phorthladd Caergybi yn holl bwysig i'r economi. Mae'r Wylfa presennol yn cyflogi tua 600 o bobl gyda thua 200 ychwanegol yn y gymuned yn diwallu gofynion y diwydiant. Er gwaetha'r faith y bydd Wylfa yn peidio â chynhyrchu trydan ar ôl 2014, ni fydd y sefyllfa cyflogaeth yno yn newid am flynyddoedd lawer gan fod cwmni Magnox wedi cadarnhau y bydd 'na 600-700 o bobl yn gweithio ar y dadgomisiynnu am o leia' 20 mlynedd.

Mae diweithdra ar yr ynys yn dilyn y patrwm cenedlaethol gyda 7.3% o'r boblogaeth neu 2,400 yn ddi-waith. Y ffigwr diweddarar' ar gyfer y nifer o geiswyr-swyddi cofrestredig oedd 5.3% ond y canran o bobl ifanc rhwng 18-24 oed yn yr un sefyllfa oedd dros 10%. Yn ddiddorol, mae 8.9% o bobl yr ynys yn hunan-gyflogedig o'i gymharu â 8.5% yn genedlaethol.

Iaith

Yn anffodus, dirywio fu hanes y nifer o siaradwyr y Gymraeg ar hyd y ganrif ddiwetha' a hynny er gwaetha ymdrechion dygn ysgolion y sir a pholisia' gwahanol lywodraetha'. Hyd yr ail Ryfel Byd, roedd canran poblogaeth yr ynys oedd yn medru'r Gymraeg

Welsh was in a clear majority in virtually every corner of the island and nowhere more so than in the north-east. It was a matter of real concern therefore to read the Estyn report of 2006 which drew attention to the fact that in Ysgol Cemaes near Wylfa only 4% (3/75) pupils were from Welsh-speaking homes. This compared with 60.1% for the population of Ynys Môn as a whole.

Environment

Almost the whole coastline of Ynys Môn is an Area of Outstanding Natural Beauty and the Heritage Coast lies adjacent to the existing Wylfa station. The area around Wylfa is of huge environmental importance and yet the proposed development of Wylfa B at 230 hectares is 11 times (sic) the existing site. The Government's own Appraisal of Sustainability in the National Policy Statement for Energy Infrastructure identified the potential for adverse effects on sites of international significance if Wylfa B was developed. In the Appraisal's words, they could "clearly suffer with the development". These sites include the Cemlyn Bay Special Area of Conservation and the Ynys Feurig, Skerries and Cemlyn Special Protection Areas. In addition there are Nationally Designated Sites of ecological importance – three Sites of Special Scientific Interest (SSSI) within 5kms of the proposed site including one within the site itself. Interestingly, Dungeness, a site in south-east England was rejected from the initial list of potential sites for new nuclear build by the government after objections by Natural England. Further sites adjacent to the Lake District National Park were also rejected following objections. Notably, in contrast in the case of Wylfa B, the Countryside Council for Wales have offered no objections and the Council for the Protection of Rural Wales have refused to object to the development

The Nuclear Industry

There is little doubt that the nuclear industry is one of the island's most significant features today. For those who favour developing the industry further, problems remain and create anxieties for the future. These need to be appreciated and are listed below for convenience:

- The scale of the development and its incompatibility with the area's needs – the huge influx of temporary workers, many choosing to stay adding to the problems of unemployment at a later date, the housing pressures and their sociological and linguistic impact
- The radioactive waste – much 'hotter' than current waste – which will necessitate it being kept on site for 150+ years in a store equivalent to the size of three football pitches

yn y mwyafrif clir bron ym mhob plwyf a `nunlle fwy na gogledd-ddwyrain yr ynys. Mater o gryn consyrn felly oedd gweld adroddiad Estyn ar Ysgol Cemaes ger yr Wylfa yn 2006 pan dynnwyd sylw at y ffaith mai 4% yn unig (3/75) o`r disgyblion oedd o aelwydydd Cymraeg. Mae hyn yn cymharu â`r ffigwr o 60.1% ar gyfer poblogaeth Ynys Môn.

Amgylchedd

Mae bron y cyfan o arfordir Ynys Môn wedi ei dynodi yn Ardal o Harddwch Naturiol Eithriadol a mae`r Arfordir Treftadaeth yn ymylu â gorsaf yr Wylfa. Mae`r ardal o gwmpas yr Wylfa o arwyddocad amgylcheddol pwysig ac, eto, yn 230 hectar, mae maint y datblygiad ar gyfer Wylfa B yn 11 gwaith (sic) maint presennol yr orsaf. Roedd Gwerthusiad Cynladwyedd yn y Datganiad Polisi Cenedlaethol ar Ynni gan y Lywodraeth yn cadarnhau y potensial ar gyfer effeithia` negyddol ar y safleoedd o arwyddocad rhyngwladol pe bai Wylfa B yn mynd yn ei flaen. Mae`r safleoedd hyn yn cynnwys Ardal Cadwraeth Arbennig Bae Cemlyn ynghyd ac Ardaloedd o Warchodaeth Arbennig yn Ynys Feurig, Y Moelrhoniaid a Chemlyn. Yn ogystal, ceir yn yr ardal Safleoedd Dynodedig Cenedlaethol o bwysigrwydd ecolegol – tri Safle o Ddiddordeb Gwyddonol Arbennig o fewn 5km o`r safle arfaethedig gan gynnwys un ar y safle ei hun. O ddiddordeb, cafodd Dungeness, safle yn Ne-Dwyrain Lloegr ei wrthod gan y Llywodraeth fel safle posib` ar gyfer gorsaf ar ôl i Natural England ei wrthwynebu. Yn yr un modd, cafodd safleoedd ger Parc Cenedlaethol Ardal y Llynnoedd eu gwrthod yn dilyn gwrthwynebiad. I`r gwrthwyneb, yn achos Wylfa-B nid yw Cyngor Cefn Gwlad Cymru nac ymgyrch Diogelu Cymru Wledig wedi cynnig unrhyw wrthwynebiadau.

Diwydiant Niwclear

Erys sawl problem sydd ddim yn cael eu hwynebu gan y rheiny sydd o blaid datblygiad Wylfa B ac sydd yn mynd i fod o bryder ar gyfer y dyfodol. Er hwylustod rhestrwn y problemau all wynebu unrhyw ddatblygiad niwclear newydd :

- Maint y datblygiad a`i anghydawsedd ag anghenion yr ardal – mewnlifiad sylweddol o weithwyr dros-dro, llawer yn aros ac yn ychwanegu at broblemau diweithdra wedyn, diffyg tai, effaith cymdeithasegol ac ieithyddol
- Y gwastraff ymbelydrol `poeth` fydd yn gorfod cael ei storio ar y safle am 150+ o flynyddoedd. Maint y stôr `dros dro` yn cyfateb i faint 3 cae pel-droed

- The dangers of accidents in the industry – it's worth recalling that human faults do arise despite the best regulations. Wylfa was fined by the Nuclear Installations Inspectorate in the 1990s for failing to conform with the industry's guidelines; mechanical and human error typify the vast majority of tragic accidents in industry
- The dangers of terrorism. This is no longer an abstract possibility but a real threat in contemporary society. The dangers for Wales and way beyond are huge should such a threat materialise
- Air accidents. With RAF Y Fali just a minute's flying time away and several near-miss air accidents reported over a period of years, there is little to reassure one that all will be safe for at least 150 years
- One could add to this list other potentially catastrophic effects of a major incident at Wylfa on the island's most important characteristics – agriculture, tourism and, of course, the environment.

In the light of the above, **the thrust of this paper is to create a constructive way ahead both in terms of employment and safe and sustainable energy for the future.**

The Island's Resources

Paradoxically, at a time when there is a campaign to secure a new nuclear facility, on and around the island are some of the best opportunities in Europe for developing sustainable energy and consequential employment. Again, they are listed for convenience :

- Off-shore wind and, on-shore, smaller scale and community led turbines
- Solar and photovoltaic
- Tidal, current and wave power
- Sustainable bio-mass
- Biogas – the use of green waste and animal and human waste to create energy
- Geothermal

Correspondence from the office of Jane Davidson, former Environment Minister in the Welsh Government (letter 31/vii/09) indicated that Wales uses 24TWhr of electricity annually and is capable of producing at least 33TWhr annually from renewable resources if the potential of sea, wind and biomass was used effectively

Looking beyond energy, the physical environment lends itself to the further development of tourism and the increased production of 'organic' foodstuffs both on land and at sea. The environment is also ideal for 'clean' industries and employment in, for example, the ICT sector.

- Y peryglon o ddamweinia` yn y diwydiant - cosbwyd Wylfa gan yr Arolygaeth Niwclear yn y `90au am beidio â chydymffurfio â chanllawia`r diwydiant; camgymeriad dynol neu fecanyddol sydd yn nodweddu`r rhan fwy` o ddamweinia` erchyll mewn diwydiant
- Peryglon o derfysgaeth. Nid problem haniaethol bellach ond her real yn y byd cyfoes. Byddai`r peryglon i Gymru gyfan a thu draw yn wirioneddol pe bai`r Wylfa yn cael ei daro gan daflegryn o ryw fath
- Damwain awyr. Gyda RAF Y Fali tua munud i ffwrdd a sawl `near-miss` wedi ei adrodd dros y blynyddoedd, prin bod hyn yn ychwanegu at hyder y diwydiant i fod yn ddiogel am o leia` 150 o flynyddoedd
- Gellir ychwanegu at y rhestr hon yr effaith fyddai trychineb yn y Wylfa yn ei gael ar rai o nodweddion gora`r ynys megis – twristiaeth, amaethyddiaeth ac, wrth gwrs, yr amgylchedd

Yng ngoleuni`r uchod, **nod y papur hwn yw sicrhau llwybr adeiladol a chreu ffynhonnell o waith ac ynni diogel a chynaliadwy ar gyfer y dyfodol.**

Adnoddau`r Ynys

Yn baradocsaid, ar yr adeg pan mae`na son am ddatblygu gorsaf niwclear newydd, ceir ar neu o gwmpas yr ynys, rhai o`r cyfleon gorau ar gyfer creu ynni cynaliadwy, a chyflogaeth yn ei sgil, mewn unrhyw fan yn Ewrop. Eto, rhestrwn o ran hwylustod :

- Gwynt y môr neu, ar y tir, tyrbeini llai eu maint a chymunedol
- Solar a ffotovoltaic
- Y mor mewn sawl ffordd – llanw, cerrynt y mor, tonnau
- Bio-mass cynaliadwy
- Biogas – sef defnyddio gwastraff gwyrdd a gwastraff anifeiliaid a dynol i greu pŵer
- Geothermal

Mewn gohebiaeth gan swyddfa cyn-Weinidog yr Amgylchedd yn Llywodraeth Cymru, Jane Davidson AC, (llythyr 31/vii/09) mae Cymru yn defnyddio 24TWhr o drydan yn flynyddol ac yn medru creu o leia` 33TWhr yn flynyddol wrth ddefnyddio ein hadnoddau morol, gwynt a biomas mewn modd effeithiol.

Tu allan i`r `bocs` ynni, gydag amgylchedd mor braf ar yr ynys, mae hyn yn ffafriol ar gyfer gwaith, nid yn unig yn y sector twristiaeth, ond hefyd cynhyrchu bwydydd `organig` yn y môr ac ar y tir. Mae hefyd yn cynnig amgylchedd addas ar gyfer diwydiannau glan a gwaith, er enghraifft, yn y sector TCG.

PLANNING AHEAD

Guidelines

PAWB is of the view that any economic development strategy for the island must reflect the population's needs at several levels :-

- The number of jobs that are required to support the present population
- The number of additional jobs required to support the next generation anxious to remain or return to their community
- The human and natural resources available
- The level of skills that are available and, with training, realistic for the future
- Compatibility with the sensitive environment and the other existing industries

Job Creation

Some 73.5% of Ynys Môn's population is economically active and, of these, 5.3% are actively seeking work at present. This figure includes 11.4% of all young people [18-24]. There are 264 positions in the Job Centre without suitable applicants.

In an economic development strategy, the aim should be to plan not just for the existing numbers registered as job-seekers but also, looking ahead, to provide an equivalent number of jobs for the young people who annually leave the area to seek work elsewhere. For the purpose of this document 2000-2500 additional posts, offering a variety of opportunities, should be the basis for a future plan.

In Germany, the renewable energy sector has developed exponentially during the last decade and, by now, it employs over 350,000 people – some 3-4 times the figure for the UK where an estimated 110,000 jobs have been created. The Renewable Energy Association and consultants Innovas have estimated that the industry is currently worth an estimated £12.5bn per year to the UK economy and could support as many as 400,000 employees by the year 2020.

The strategy for Scotland is in the vanguard of current thinking where 600 companies have been targeted in order to create a 'green' economy as part

CYNLLUNIO YMLAEN

Canllaw

Mae PAWB o'r farn bod rhaid i unrhyw strategaeth economaidd ar gyfer yr ynys adlewyrchu anghenion y boblogaeth ar sawl lefel :-

- y nifer o swyddi sydd ei angen i gynnal y boblogaeth bresennol
- y nifer o swyddi sydd ei angen ar gyfer rhai o'r genhedlaeth nesa' sydd yn awyddus i aros yn eu cymuned
- yr adnoddau naturiol a dynol sydd ar gael
- lefel sgilia' sydd ar gael/ yn bosib i'w creu
- gwaith sydd yn gydnaws â'r amgylchedd sensitif a'r diwydiannau eraill sy'n bodoli eisoes

Swyddi

Mae 73.5% o boblogaeth Ynys Môn yn economaidd-weithredol ac, o'r rheiny, 5.3% sydd yn chwilio am waith ar hyn o bryd gan gynnwys y 11.4% o bobl ifanc. Yn ogystal, ceir 264 o swyddi yn y Canolfannau Gwaith lle nad oes na geiswyr amdanynt.

Mewn unrhyw strategaeth economaidd, mae'n rhaid anelu at ddarpariaeth nid yn unig at y nifer uchod o swyddi sydd ei angen ond hefyd ychwanegu ar gyfer y nifer o bobl ifanc o'r ynys sydd yn ymadael yn flynyddol oherwydd prinder swyddi. I bwrpas y ddogfen hon, dan ni'n ystyried 2000-2500 o swyddi ychwanegol o natur amrywiol sydd eu hangen ar gyfer yr ynys.

Yn yr Almaen, gwelwyd datblygiad y sector ynni adnewyddol ers degawd a mwy a, bellach, mae'n tua 350,000 o bobl yn gweithio yn y sector hon – tua 3-4 gwaith cymaint ag sydd yng ngwledydd Prydain lle mae 110,000 o swyddi wedi eu creu. Mae'r Gymdeithas Ynni Adnewyddadwy a'r ymgynghorwyr Innovas yn amcangyfrif mai gwerth tua £12.5bn yn flynyddol i economi'r DU yw'r sector ac sydd a'r potensial i greu hyd at 400,000 o swyddi erbyn 2020

Gwelwyd gweledigaeth nid yn annhebyg yn cael ei hyrwyddo yn yr Alban ac, yn y wlad honno, mae cymaint a 600 o gwmnïau yn cael eu targedu ar gyfer yr "economi werdd" fel rhan o symudiad tuag at

of a wider low-carbon economy.

Where does Wales lie in this re-focusing exercise? In considering the indigenous resources and skills available on Ynys Môn, and in an attempt to emulate the low-carbon economy model, PAWB advocates the following way ahead for job creation

Energy conservation

Relatively little attention has focused on the opportunities for the reduction in energy requirements. Ironically, the British government plans to double if not treble the amount of electricity we consume by 2050. This compares very unfavourably with the German government's plans which aim to reduce their usage of electricity by 25% in spite of the fact that both governments are bound by international agreement to reduce greenhouse gases by 80% by 2050. For Germany, this thinking will mean that all nuclear stations – in Europe's largest economy – will be closed by 2022. Fuel poverty affects so many families and, especially, the poorest.

A programme based on energy conservation – insulation and lagging – on the island will not only be of benefit to these families but will also create a significant number of jobs in developing the programme, its marketing, administration, operation and maintenance

150 JOBS

Wind energy

Controversial when incompatible with the sensitive environment. At the same time, there are many communities on the island that are compatible with the medium-sized turbine and that can take advantage of the income generated to improve the facilities in their communities. PAWB supports the idea of community turbines, a proposal which has the potential to create at least 50 jobs. More challenging, but also more productive, is the work being done by Centrica off-shore in the area between Ynys Môn and the Isle of Man. The possibilities of siting off-shore wind turbines at considerable depths and distance has been enhanced by the experience of developing those nearer to shore during the last 10-15 years. Centrica's proposals will create at least 4GW based on the erection of some 600 turbines with each one capable of contributing between 6-7MW. There will be the need for a fleet of vessels to service and maintain these turbines, leading to an estimated 250 additional jobs in the immediate area of Holyhead.

300 JOBS

Solar energy

The easiest source to install and probably the alternative energy source most readily accepted by the public. In

economy carbon isel.

Ond, ble mae Cymru yn yr ymarferiad o ail-ddiffinio'r ffordd ymlaen? O edrych ar yr adnoddau cynhenid a'r sgilia' sydd ar gael ym Môn, awgryma PAWB y canlynol fel y ffordd i sicrhau y swyddi angenrheidiol a nod cyffelyb.

Cadwraeth/arbed ynni

Prin bod yr agwedd hon yn cael sylw digonol. Mae Llywodraeth Prydain yn bwriadu dyblu neu dreblu defnydd gwledydd Prydain o drydan erbyn 2050. Mae hyn yn cymharu â'r Almaen sydd yn cynllunio am doriad yn eu defnydd o drydan o tua 25% er bod y ddwy wladwriaeth wedi eu hymrwymo i'r un nod o leihau nwyon tŷ-gwydr 80% erbyn 2050. Yn yr Almaen, mae hyn yn golygu cau y cyfan o'u gorsafoedd niwclear – yr economi fwya' yn Ewrop – erbyn 2022. Mae tlodi tanwydd yn effeithio ar gymaint o deuluoedd ac, yn arbennig, y rhai tlota' yn ein mysg. Byddai rhaglen o arbed ynni – insiwleiddio a lagio/ ynysu – nid yn unig yn gymorth i'r teuluoedd hynny ond hefyd yn fodd i greu nifer o swyddi wrth farchnata, gweinyddu, datblygu a chynnal a chadw'r rhaglen

150 SWYDD

Ynni'r gwynt

Yn ddadleuol pan mae ar raddfa nad sydd yn cydfynd â'r amgylchedd sensitif. Ar yr un pryd, mae llawer o gymunedau'r ynys yn addas ar gyfer tyrbeini cymunedol llai eu maint a rheiny yn manteisio ar yr incwm posib' ar gyfer datblygiada' yn eu cymunedau. Cyfanswm 50 o swyddi. Yn fwy heriol, ac yn fwy cynhyrchiol, yw'r gwaith sydd ar y gweill gan gwmni Centrica yn y môr oddi ar arfordir Ynys Môn rhwng yr ynys ac Ynys Manaw. Mae'r gallu i ddatblygu meysydd yn bell allan yn y môr wedi cynyddu fel mae'r profiad o godi rhai yn nes at y lan wedi cynyddu. Yr amcangyfrif gorau yw bydd' na o leia' 4GW yn cael ei gynhyrchu yn y maes hwn gerllaw Môn gan beth bynnag 600 o dyrbeini a phob un yn gyrrifol am gynhyrchu rhwng 6-7MW. Bydd angen fflud o longau i wasanaethu'r tyrbeini a'u cynnal a chadw a rhagwelir bydd y datblygiad yn creu o leia' 250 o swyddi ychwanegol yn barhaol i wneud y gwaith hyn.

300 SWYDD

Ynni'r haul

Ffynhonell hawdda' i'w osod ac, efallai, yr un fwya' derbyniol gan drwch y boblogaeth. Gellid rhannu'r

simple terms, the options are two-fold – solar panels that save energy by helping to warm domestic water supplies and photovoltaic panels that produce energy for the `grid` in addition to personal requirements. There have been significant developments in the technology in recent years and this, together with the financial support available, has led to a substantial increase in the number of systems installed. Some 300,000 PV installations have been installed in UK homes in the last two years giving a capacity of 846MW, equivalent to two Magnox type nuclear power stations. Even so, the potential is far greater and, again using Germany as an example, in 2011 they added an additional 7.5GW to their PV capacity giving a total of 25GW. This provided 18TWh of electricity to the country. In Scotland, it is estimated that solar energy contributes some £50m to the economy. We also need to be far more ambitious in our thinking and aim to place PV panels on every house where feasible, and make it mandatory for every office, school and public sector building. There will be a need to market, install, administer and maintain the panels throughout the island

150 JOBS

Biomass

An application to develop a 299MW biomass site at Penrhos, near Holyhead employing 500 people has been approved by the Department for Energy and Climate Change in London. There will have to be reassurances that the development is sustainable and that it will not necessitate importing thousands of tons of timber from across the globe with all the transport and fuel implications for the environment. Additionally, there is an application to develop a biomass unit on the Industrial Estate in Llangefni using waste timber and animal waste so creating a further 100 jobs.

600 JOBS

Sea Energy

On the north coast of the island, two companies `Marine Current Turbines` and RWE npower are developing the first `tidal array` in Wales. This relies on the tidal flow to drive a series of turbines and the £70m investment will create sufficient energy to supply 10,000 homes on the island

100 JOBS

It is now practical to use wave power to generate electricity and one example of this is the Pelamis `wave energy converter` developed by Pelamis in Scotland 13

posibiliada` yn ddau – paneli solar sydd yn arbed ynni drwy helpu cynhesu dŵr y tŷ, ac ynni ffotofoltaic sydd yn cynhyrchu trydan ar gyfer y `grid` yn ogystal ac at ddibenion personol. Gwelwyd tyfiant sylweddol yn y dechnoleg hon dros y blynyddoedd diwetha` a hyn, ynghyd â`r nawdd ariannol sydd ar gael, wedi arwain at osod offer PV mewn 300,000 o gartrefi yn ystod y ddwy flynedd diwetha` gan greu capasiti o 846MW, sy`n cyfateb i ddwy orsaf niwclear Magnox. Er hynny, mae`r nod o osod paneli ffotofoltaic yng ngwledydd Prydain yn bell o beth ddylai fod o ystyried y potensial. Mewn un flwyddyn 2011 yn yr Almaen gosodwyd 7.5GW gan greu cyfanswm o 25GW. Roedd hyn yn cyflenwi 18TWh o drydan i`r wlad. Amcangyfrifir bod ynni solar yn cyfrannu tua £50m i economi`r Alban. Mae`n rhaid i ni hefyd fod yn llawer mwy uchelgeisiol ac anelu at eu gosod ar bob tŷ ble mae`n bosib` i gael y panelau hyn gan ei wneud yn orfodol ar gyfer swyddfeydd ac adeiladau y sector gyhoeddus. Bydd angen gweinyddu, gosod a chynnal a chadw`r panelau solar a ffotofoltaic.

150 SWYDD

Biomass

Mae cais i ddatblygu safle biomass 299MW ym Mhenros ger Caerdybi gan greu 500 o swyddi wedi cael sêl bendith yr Adran Ynni a Newid Hinsawdd yn Llundain. Rhaid bod yn wylidwrus fod y datblygiad hwn yn gynaliadwy a nad yw`n golygu mewnforio tunnelli o goed o wledydd pell gyda`r holl gludiant fyddai hynny yn ei olygu.

Yn ogystal, mae`na gais i ddatblygu uned biomass ar y `stad ddiwydiannol yn Llangefni gan ddefnyddio gwastraff coed, aneifeiliaid ac yyb. gan greu 100 swydd ychwanegol.

600 SWYDD

Ynni`r Môr

Wrth ymyl arfordir gogleddol yr ynys, y mae `Marine Current Turbines` ac RWE npower yn datblygu y `tidal array` cyntaf yng Nghymru. Mae hyn yn dibynnu ar ffrwd y llanw i yrru cyfres o beiriannau a bydd £70m o fuddsoddiad yn creu digon o ynni ar gyfer 10,000 o gartrefi ar yr ynys.

100 SWYDD

Mae modd trosi ynni`r llanw i ynni trydan ac un enghraifft o hyn yw`r `Pelamis` wave energy converter` gan gwmni Pelamis a sefydlwyd yn yr Alban 13

years ago. The converter lies on the surface of the sea and uses the sea's movements to create electricity. This use of 'wave power' is now established commercially but not, as yet, used in Wales. This kind of development is appropriate for our environment and the Pelamis company should be encouraged to invest here with the support of the Welsh Government

50 JOBS

The third kind of sea energy appropriate for the island is the 'tidal lagoon' which uses the ebb and flow of the tides to create electricity. Friends of the Earth relate how this method is a long-standing source of energy and some ½ million examples are found worldwide. In the past, proposals have been put forward for Swansea Bay and off the coast at Rhyl but, with the Menai showing one of the greatest tidal ranges anywhere, we should take full advantage of this potential as a matter of urgency. It's important to add that it would not have any negative impact on the coastal environment

50 JOBS

Combined Heat and Power (CHP)

There are very limited examples of its use in Wales compared with, for example, Denmark which derives 53% of the country's energy from CHP. A great advantage of the technology is that it can be used on different scales right down to community level. There are several means of supplying the fuel for CHP – a mix of natural gas and biogas is the norm in Germany. These gases are responsible for far less carbon dioxide emissions than say oil and coal and, as biogas is produced from organic materials and human and animal waste, its use can considerably reduce the carbon footprint in energy production. The heat produced by CHP as a by-product of electricity production can also be re-cycled to heat or air-condition homes, heat greenhouses and so forth. A further advantage of this method of electricity production is that the units can be relatively small and are, therefore, compatible with our environment. To take full advantage of this technology we will need political leadership and the necessary capital investment. Given that lead, it is entirely feasible to envisage at least 50 of these units throughout the island supplying some 50% of our energy needs with 10-15% of their requirements being sourced from 'green' waste.

200 JOBS

mlynedd yn ôl. Mae'r offer yn gorwedd ar ben y môr a symudiada'r môr yn cael ei defnyddio i greu trydan. Mae'r defnydd hyn o 'bwer tonnau' yn cael ei gynhyrchu yn fasnachol ond nid yw'n cael ei defnyddio yng Nghymru eto. Byddai'r math hyn o ddatblygiad yn addas ar gyfer yr ynys a dylid edrych ar y posibilida' o'i datblygu ymhellach yn lleol a denu cwmni Pelamis i fuddsoddi yma gyda chymorth Llywodraeth Cymru

50 SWYDD

Y trydydd math o ddefnydd sydd yn addas ar gyfer yr ynys yw'r 'tidal lagoon' sy'n cynhyrchu trydan gyda symudiada'r llanw a thrai. Yn ôl Cyfeillion y Ddaear, mae hyn yn hen dechnoleg a mae'n tua ½ miliwn o'r rhain yn y byd. Yn y gorffennol, mae cynlluniau ar gyfer Bae Abertawe ac arfordir Y Rhyl wedi eu cyflwyno ond, gyda glannau'r Fenai yn dangos symudiad llanw ymysg y rhai mwya' o'i fath, dylid manteisio ar y potensial hyn yn ddi-ymdroi. Nid yw'n effeithio ar yr amgylchedd arfordirol.

50 SWYDD

Cyfuno Gwres a Phwer (CHP)

Prin yw'r defnydd yng Nghymru o'i gymharu â Denmarc ble mae'r ffynhonnell hon o ynni yn gyfrifol am 53% o ynni'r wlad honno. Mantais y dechnoleg yw y gellid ei defnyddio ar wahanol 'raddfeydd' gan gynnwys y lefel gymunedol. Mae'n sawl ffordd o gyflenwi'r tanwydd ar gyfer CHP – defnyddio cymysgedd o nwy naturiol a nwy biogas yw'r norm, er enghraifft, yn yr Almaen. Mae nwy naturiol a nwy biogas yn llawer llai eu hallyriada' carbon diocsid o'u cymharu ac olew a glo. Gan fod biogas yn cael ei gynhyrchu o ddeunydd organig a gwastraff dynol ac anifeiliaid, fe ellid ei ddefnyddio i leihau yn sylweddol ôl-troed y broses cynhyrchu ynni. Gyda CHP y gellid ail-gylchu'r gwres, sy'n sgil-gynnyrch y broses o gynhyrchu trydan, i wresogi tai neu oeri tai yn yr haf, gwresogi tai gwydr ac yyb. Mantais arall y dull hwn o gynhyrchu trydan yw bod yr unedau yn medru bod yn gymharol fach a, felly, yn addas ar gyfer ein hamgylchedd. O fanteisio yn llawn ar y dull hwn o gynhyrchu trydan, bydd angen arweiniad gwleidyddol a buddsoddiad cyfalaf ond mae'n gwbl ymarferol i ragweld o leia' 50 o unedau ar hyd a lled yr ynys yn cyflenwi tua 50% o'n anghenion ynni gyda 10-15% o hynny yn dod o wastraff 'gwyrd'.

200 SWYDD

Geothermal

The capability to extract heat from the ground or air has developed as a commercial possibility for the home in recent years. Air-source and ground-source heat pumps are able to heat or cool the home using a refrigerant pumped through a series of pipes. There are a number of homes on the island that have already introduced this kind of system but the potential for much further development is self-evident. Once the equipment is in place, the energy source is `gratis` as is the case for all the renewable sources of energy described above. With effective marketing, installation and servicing, this will provide yet another source of job creation

50 JOBS

Until now, the report has focused on jobs in the energy sector but, as is appropriate in any balanced economy, a mix of opportunities should be the aim so that the skills and needs of the population are met. There are at least three other areas of activity that present opportunities for the island.

Information Communication and Technology (ICT)

In making enquiries of the Economic Development office in Ynys Môn, no information was available as to the numbers employed in this sector on the island. This is regrettable but experience shows that there are, in fact, very few opportunities available locally. In neighbouring Ireland there are 100,000 people employed in 1,000 ICT companies. If the Irish experience was translated to Wales` population we could expect approximately 65,000 employed in the industry and, for Ynys Môn, this would equate to 1,700 posts. Although this may be a longer term ambition, it is not unreasonable to think in terms of a quarter of these positions being created during the next decade

400 JOBS

Tourism

A proposal to develop a substantial `eco-tourist` holiday park on 630 acres at Penrhos near Holyhead has been put forward. There is nothing comparable on the island and, whilst there are objections on environmental grounds, some 600 jobs would be created if it goes ahead. In addition, the ferry company Stena are keen to develop the area around Newry Beach, Holyhead for tourists at an anticipated cost of £100m. One aspect of tourism that has been less than adequately catered

Geothermal

Mae`r gallu i dynnu gwres allan o`r ddaear neu`r awyr wedi ei ddatblygu dros y blynyddoedd diwethaf. Mae `air-source a ground-source heat pumps` yn cynnig ffordd arall o gynhesu neu oeri adeilad gan ddefnyddio `refrigerant` wedi ei bwmpio trwy sistem o beipia`. Mae hyn yn dechnoleg sydd wedi ei gyflwyno i eiddo ar yr ynys eisoes ond gyda llawer iawn mwy o gyfleon i`w ddatblygu. Unwaith mae`r offer wedi ei osod, mae`r ynni ar gael am ddim fel pob un `r ffynhonellau adnewyddadwy eraill y sonnir amdanynt uchod. O farchnata, gosod a gwasanaethu`r pypia hyn, hawdd iawn yw rhagweld nifer o swyddi ychwanegol yn lleol.

50 SWYDD

Hyd yn hyn, mae ffocws yr adroddiad ar gyfer creu gwaith wedi canolbwyntio yn gyfangwbl ar `ynni` a`i bosibiliada` ond, mewn unrhyw economi gytbwys, mae`n rhaid cael `cymysgedd` o gyfleon i fatisio sgilia` ac anghenion y boblogaeth. Mae`na beth bynnag tri maes arall lle mae modd ddatblygu yn sylweddol y cyfleon sydd ar gael ar yr ynys.

Technoleg Cyfathrebu a Gwybodaeth (TCG)

O holi Adran Datblygu Economaidd y Cyngor, nid oedd unrhyw ystadegau ar gael ar gyfer y nifer o weithwyr yn y sector hon ar yr ynys. Er bod hyn yn siom, mae`n hawdd gweld o brofiad mae ychydig iawn o gyfleon a geir yn lleol. Yn yr Iwerddon, mae 100,000 o bobl yn gweithio mewn 1,000 o gwmnia` TCG. O ystyried y boblogaeth yng Nghymru, fe ellid meddwl am tua 65,000 o swyddi cyffelyb, gyda 1,700 o`r rheiny yn Ynys Môn. Er, efallai, mai nod tymor hir allith hynny fod, mae`n deg disgwyl, beth bynnag, chwarter o`r swyddi yn y maes hwn dros y ddegawd nesa`

400 SWYDD

Twristiaeth

Mae`na cynnig i ddatblygu `Parc Gwyliau Eco-twristiaeth` sylweddol ar 630 acer yn ardal Penrhos, ger Caergybi. Nid oes cyfleuster tebyg ar yr ynys ac, er bod`na wrthwynebiad ar sail amgylcheddol, pa bai`n mynd yn ei flaen, byddai 600 o swyddi yn cael eu creu. Yn ychwanegol, mae cwmni fferi Stena yn awyddus i ddatblygu yr ardal o gwmpas traeth Newry, Caergybi i hybu`r cyfleusterau ar gyfer ymwelwyr, a hynny ar gost o £100m. Un agwedd ar dwristiaeth

for is 'cultural tourism'. With the Welsh language being a subject of considerable attraction for many European visitors there is the potential to market it much more effectively than has traditionally been the case. The historical remains of the island and the 125 miles coastal path, now part of the national coastal path of Wales also have the potential to stimulate much more interest and employment than at present

800 JOBS

Healthy foods

The last decade has seen a considerable increase in awareness of the importance of eating healthily and 'organic' produce has had a heightened profile during the period. In the same way, sea food has benefited from its healthy image. The island has huge potential in this direction and it is vital that the 'brand' is not polluted. PAWB is of the view that creating a storage facility for 150 years for 'hot' radioactive waste on the scale proposed and adjacent to the island's coastal path will be hugely damaging to the island's image – not to mention the potential for accidents or terrorist incidents.

In developing the opportunities for food and fishing and encouraging a cooperative approach amongst farmers and fishermen, there is the opportunity to expand considerably on the existing markets

100 JOBS

TOTAL

**2950
JOBS**

sydd heb ei ddatblygu yn effeithiol hyd yn hyn yw 'twristiaeth ddiwylliannol'. Gyda'r iaith Gymraeg yn atyniad o bwys i lawer o bobl o gyfandir Ewrop, fe ellid marchnata'r diwylliant mewn modd llawer mwy effeithiol. Mae creiriau hanesyddol yr ynys a llwybr 125 milltir arfordir Môn sydd, pellach, yn ran o lwybr arfordir cenedlaethol Cymru, yn cynnig cyfleon eraill sydd ddim yn cael sylw teilwng ar hyn o bryd.

800 SWYDD

Bwyd iach

Gwelwyd tyfiant yn yr awydd gan gymdeithas i brynu cynnyrch 'iach' ac 'organig' dros y ddegawd ddiwethaf. Yn yr un modd, mae bwydydd môr wedi cael adfywiad oherwydd eu delwedd o fod yn llesol. Mae'r ynys yn cynnig cymaint o botensial yn y cyfeiriad hwn. I lwyddo, mae'n ofynnol nad yw'r ynys yn cael y ddelwedd o fod yn llygredig. Mae PAWB yn ystyried y byddai creu storffeydd o wastraff ymbelydrol poeth mewn ardal maint tri cae pel-droed ar gyrion Cemaes a'r llwybr arfordirol, a hynny am 150 o flynyddoedd, yn niweidiol iawn i ddelwedd yr ynys – heb sôn am y peryglon o ddamweinia' neu derfysgaeth.

O ddatblygu'r cyfleon creu bwyd, gan annog symudiada' cydweithredol ymysg ffermwyr a physgotwyr, bydd modd ehangu'r marchnadoedd hyn yn sylweddol

100 SWYDD

CYFANSWM

**2950
SWYDD**

In summary, it is quite easy to enter into a state of depression about the future for employment on the island but the decisions by RWE, E-ON and Horizon to pull out of the development of Wylfa B also present a particular opportunity.

“Two men stare from behind prison bars – one sees mud and the other sees stars”

The growth in renewable energy over the last 25 years has been quite remarkable and, since the year 2000, both wind and solar energies have increased by at least 10% year-on-year. This is not surprising as the power source is readily available for free and there is now the technology and capacity to install the equipment in most instances in less than a year – this compares with the 10 year cycle to build a new nuclear power plant. In reality, we have seen very few nuclear plants built worldwide since the Chernobyl incident in 1986. It is also becoming increasingly difficult for any government to justify giving financial subsidies to overseas companies to develop new nuclear plants in this country when the Chancellor is at the same time cutting benefit payments for the poorest in society and more than 1 million young people are unemployed. What better than to use the same public purse to create work locally using indigenous and unlimited resources and to further the energy conservation programme.

This indicative strategy has the advantage of being compatible with the island's needs and potential both from the point of view of creating appropriate levels of employment and the physical and human resources available or likely to be available with suitable training. The strategy offers a variety of opportunities and has the potential to create 2950 sustainable jobs. But, over what period ?

According to Magnox, some 600-700 people will be involved over 20+ years in the decommissioning process of the existing Wylfa station and this presents an adequate 'window' to create the necessary infrastructure required for the future.

In PAWB's opinion, the future can be positive and the strategy presents a constructive challenge without the need to worry about radiation waste, terrorism or accidents which could irreversibly change society.

We relish the opportunity to respond to the challenge and trust that the people of the island can unite to meet this exciting future.

CIC 16/05/12

I grynhoi, hawdd iawn yw mynd i iselder o ran dyfodol swyddi ar yr ynys ond, mae penderfyniad RWE, E-ON a Horizon i dynnu allan o'r datblygiad yn y Wylfa yn cynnig cyfle arbennig ini hefyd. Cofiw'n y rhigym :

Beth yw canu? Cael o'r creu

Ei hen athrylith.

Beth yw gweithio ond gwneud cân

O'r coed a'r gwenith

Mae tyfiant ynni adnewyddadwy dros y 25 mlynedd diwetha` wedi bod yn syfrdanol ac, ers 2000, mae ynni gwynt a solar wedi cynyddu o leia` 10% yr un yn flynyddol. Nid yw hyn yn annisgwyl gan fod y gwynt a`r haul ar gael am ddim a mae modd i adeiladu a gosod yr offer i fanteisio ar eu cyfer mewn llai na blwyddyn – hyn yn cymharu â gorsaf niwclear sydd yn nes at 10 mlynedd i`w adeiladu ac sydd wedi gweld crebachiad sylweddol yn y nifer a adeiladwyd ers damwain Chernobyl yn 1986.

Ar ben hynny, mae`n anodd cyfiawnhau rhoi cymorthdal ariannol i gwmnia` tramor i ddatblygu`r diwydiant niwclear pan mae`r Canghellor yn torri cyllidebau lles ar gyfer y rhai tlota` mewn cymdeithas a mae`na 1 miliwn o bobl ifanc yn ddi-waith. Be` well na defnyddio`r un arian cyhoeddus i greu gwaith yn lleol gan ddefnyddio ffynhonnell ynni cynhenid `di-waelod` ar yr un pryd â sicrhau cynllunia` i arbed ynni.

Yr hyn sydd yn fwy` manteisiol yn y strategaeth hon yw ei fod yn gydnaws ac anghenion yr ynys o ran gwaith ac o ran yr adnoddau ffisegol a dynol sydd ar gael neu y bydd ar gael drwy raglen hyfforddiant. Mae`n cynnig amrywiaeth ar gyfer yr ynys gan greu cyfanswm o 2950 o swyddi addas a chynaliadwy. Ond dros pa gyfnod ?

Yn ôl Magnox, ceir rhwng 600-700 o swyddi am 20+ mlynedd yn ystod y cyfnod dadgomisiynu yn yr Wylfa a mae hyn yn cynnig cyfle i sicrhau`r is-adeiledd sydd ei angen ar gyfer y dyfodol.

Ym marn PAWB, mae`r dyfodol yn gallu bod yn gadarnhaol iawn a mae`r strategaeth yn cynnig her adeiladol heb orfod poeni am wastraff ymbelydrol, terfysgaeth na damweiniau fyddai`n niweidio`n gymdeithas mewn modd `di-droi`n-ôl`.

Wynebwn yr her gyda hyder a ffydd y bydd pawb yn gytun â`r nod.

CIC 17/05/12

Mae dibyniaeth ar ynni niwclear newydd ar ben. Mae gormod o amser wedi'i golli a gormod o adnoddau wedi eu gwastraffu wrth arwain pobl i lawr llwybr diobaith

Mae`na ddewisiada' amgen yn seiliedig ar adnodda` cynhenid ar neu o gwmpas yr ynys. O`u datblygu yn effeithiol – ac fel rhan o bolisi integredig Cymru gyfan – ceir mwy na digon o`r ynni sydd ei angen arnom ni

Mae`r strategaeth yn gosod yr achos dros agenda sy`n gydnaws â`r gweithlu sydd ar gael neu sydd yn debygol o fod ar gael yn y dyfodol cymharol agos.

Mae`r strategaeth yn mynd ymlaen i gydnabod y diwydiannau pwysig eraill ar yr ynys, yn arbennig twristiaeth ac amaethyddiaeth.

O fewn y canllawia` uchod, mae`r strategaeth yn adnabod cyfleon ar gyfer 2,500-3,000 o swyddi mewn amrywiaeth o fentrau a hynny yn ychwanegol at y 600+ sydd ynghlwm wrth y proses dadgomisiynnu

I gloi, mae PAWB yn gweld penderfyniad Horizon i gefnu ar Ynys Môn yn gyfle i greu economi hunan-gynhaliol a deinamig fedr fanteisio ar rai o`r adnoddau gorau sydd i`w cael yn `unlle. Mae hyn yn her positif sy`n gofyn am arweiniad.

There can be no more reliance on a new nuclear future. Too much time has been lost and too many resources have been wasted in taking the people of Ynys Môn down a blind alley

There are real alternatives based on the indigenous resources found on and around the island. Developed effectively – and part of an integrated approach throughout Wales – they can meet our energy requirements and more

The strategy argues the case for an employment agenda which matches the available workforce and that likely to be available in the foreseeable future.

The strategy acknowledges the other important industries based on the island, notably tourism and agriculture.

In total, the strategy identifies between 2,500-3,000 jobs within the above parameters in addition to the 600+ jobs consequent upon decommissioning

Finally, PAWB sees the withdrawal of Horizon as being a real opportunity for the creation of a self-sustaining and dynamic economy taking advantage of some of the best resources found anywhere. This is a positive challenge which needs leadership.

